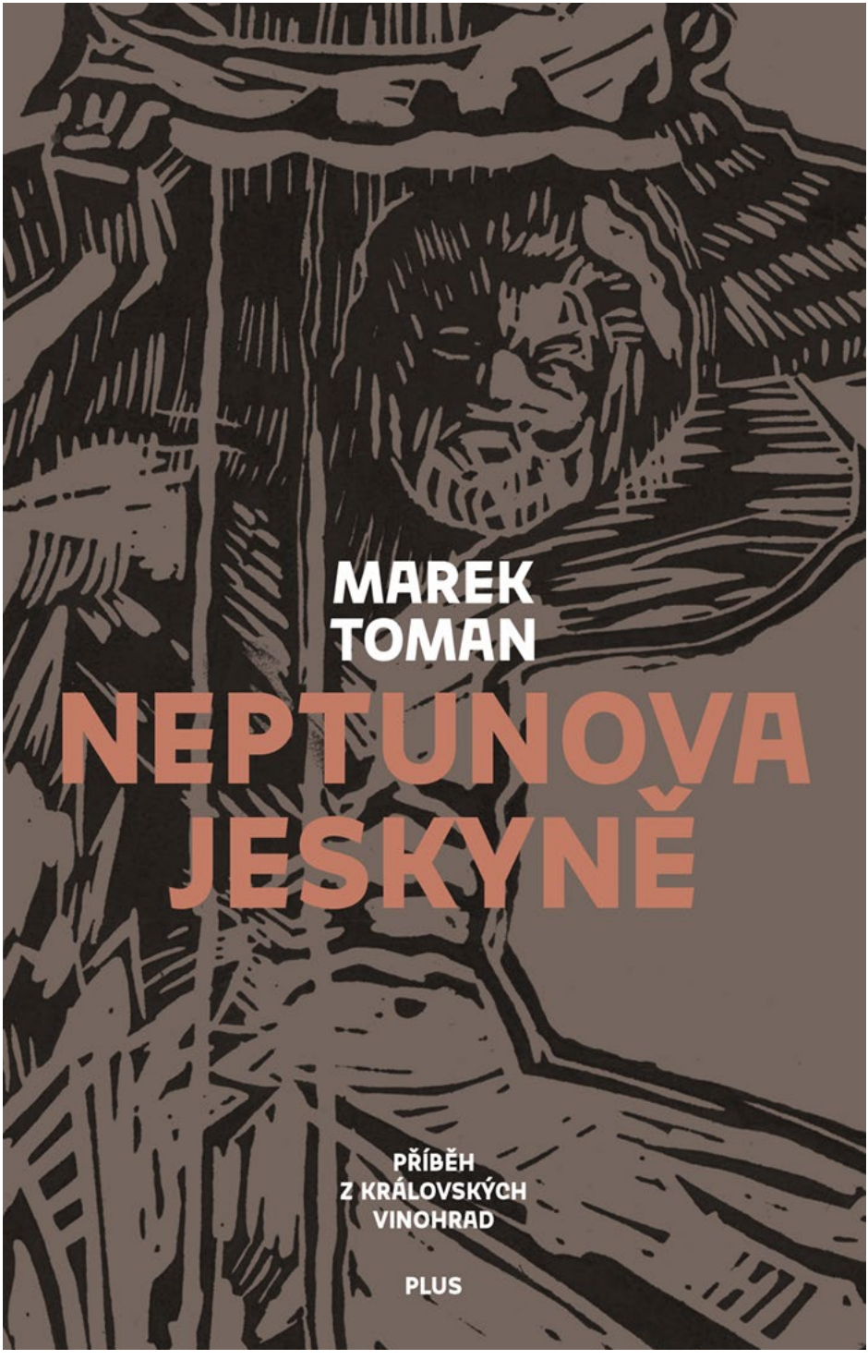

MAREK
TOMAN
NEPTUNOVA
JESKYNĚ
PŘÍBĚH
Z KRÁLOVSKÝCH
VINOHRAD
PLUS

Neptunova jeskyně

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.nakladatelstviplus.cz
www.albatrosmedia.cz

Marek Toman
Neptunova jeskyně – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

NEPTUNOVA JESKYNĚ

MAREK
TOMAN

NEPTUNOVA JESKYNĚ

PLUS

Kniha vychází pod záštitou
starostky MČ Praha 2
Mgr. Jany Černochové

I. STAVITEL SNŮ
II. JOSEFÍNKA A MARIE
III. ROZSTŘÍLENÁ TĚLA ATLETŮ
IV. SVOBODOMYSLNÁ RIVA
V. RÁJ ZNOVUZROZENÝ

Což nemáme my všichni jednoho Otce?
Což nestvořil nás jediný Bůh?
(Malachiáš 2:10; nápis na vstupním portiku
vinohradské synagogy, 1896–1951)

„Oh, bohové! Kéž byste mi dopřáli dobudovat tento pozemský ráj!“

Muži, který pronáší tuto poněkud nabubřelou větu, je kolem čtyřiceti. Opírá se o zábradlí nedávno dobudované balustrády, na pevném prstu se mu blyští prsten. Má na sobě dokonalý oblek, zajisté střižený na míru. A jak poznám, že je dokonalý? Inu, chudákům neustále odněkud něco vyčnívá, ba vyčuhuje. Jejich šaty pokaždé vypadají, že jim nesedí – jsou příliš malé nebo příliš velké; pomačkané, ač jsou vyžehlené; roztrhané, ač bez chybičky. Zato tady pán, jako by se ve svém obleku narodil. Nějaký mistr krejčí mu jej spíchl tak, že ani když si ho oblékl poprvé, nevypadal nepřirozeně nově. Okamžitě mu padnul, jako by ho měl odjakživa.

„Jací bohové, papi?“ Třináctiletý hoch je obdobně dokonale oblečený. Začátek věty svědčí o dobrém vychování a patřičné synovské úctě, oslovení zase o sentimentálním vztahu k otci.

Velký muž u zábradlí se zasní. Mohla by to být součást role; celý ten tón a slovník působí hodně divadelně. Muž ale není herec. Nevystupoval by přece před svým synem, a ten kluk dozajista nic nehraje.

Nadechne se, aby řekl něco patřičně přepjatého, a vědoucně strne. Vypadá jako svůj vlastní portrét. Ne, to by byl jen dvojrozměrný, kdežto on vypadá jako – socha. Něco mi pukne v hrudi a teplo se rozlije do celého těla.

„A kdo ti brání, Mořici?“ ozve se znenadání ledově položená otázka. Zazní bez zvláštního důrazu, přesto ochladí teplotu

onoho májového rána o několik stupňů. Pronesla ji žena v nejlepším věku, zhruba třicátnice, s pečlivě upraveným účesem korunovaným rozlehlým kloboukem. Snad je to límec šatů, který ji nutí, aby držela hlavu takto zpříma. Nebo je to něco jiného, co ji drží za krk? Její projev však šaty, které jsou jinak samozřejmě pozoruhodné, zcela zastíní.

„Rád bych slyšel tvé návrhy, co by se tady mělo ještě vystavět," odpoví Mořic a ruka s prstenem opíše oblouk po vysazovaném sadu, za nímž se zvedá rozestavěná vila. Z lehké únavy obsažené v jeho odpovědi je jasné, že naše dvojice je manželská a že se právě odehrává další opakování starého sporu.

„Když ti chci poradit, nikdy neposlechneš, Mořici," doloží nemilosrdný ženský hlas. Ruka s prstenem se zachvěje, jako by chtěla ukázat na něco, co dosud visí ve vzduchu. A pak se rezignovaně snese na balustrádu. Zvlněné omítky na zvlněném povrchu za ním voní novotou. Nad mužem se zvedá cosi, co není průčelí nového domu. Není to ani skála. Je to výtvor lidské ruky, a přesto je to podivuhodně rozkomíhané, neurčité, trochu jako ten podivný rozhovor naší trojice. „Klotylda by si přála jezírko." Aha, takže k manželskému páru a chlapci patří ještě dívka, zasněně si hrající někde poblíž. Co nejdál od manželských sporů.

„Co je to za bohy, papínku?"

„V prvé řadě Neptun, milý Alexandře," pronese muž opět tím rozechvělým věšteckým hlasem, opět zpátky v roli.

„Kéž bys klukovi nemátl hlavu tou starou veteší," ozve se z půvabného, ovšem límcem staženého hrdla.

„Antika je základem veškeré evropské vzdělanosti, Marie," promlouvá muž s prstenem a jediné, co mu přisvědčuje, je oddaná synovská hlavička. „Navíc Neptuna nezmiňuji jen tak zbůhdarma. Právě on stál u zrodu mého úspěchu… Zbohatl jsem přece na vodních dílech. Všechny ty stavby pražských přístavů! Karlínský, holešovický a libeňský! Všechny ty mosty! Železniční tratě! Kolikrát jsem si vzpomněl na Neptuna? Ach, Neptu-

ne. Voda, kámen a kov, to jsou moje živly. Kdo mi ale pomůže teď?“

Kdo?

No kdo to bude?

Je tady ještě někdo, kdo slyší tu otázku?

Nikoli. Je to na mně. Tím spíš, když uslyším to jméno. Neptune. Neptune!

Krev mi bouří v žilách jako pára v kotli parního stroje, šlachy se napínají jako táhla lokomotivy, žebra se klenou jako vzpěry železničního mostu. Voda, kámen a kov.

Neptune! Po jak dlouhé době se tu někdo dovolává jeho pomoci? A že to říká trochu přepjatě? No a co? Takhle se mluví s bohy. A takto se s nimi mluvilo, než podivně převládl rozum, který naši společnost zamořuje posledních několik set let.

Pohnul jsem se. Jako první se mi napjaly svaly v pažích. Uvědomil jsem si, že nesu něco nad hlavou. Své břemeno, svůj úděl, příslušející jak lidem, tak bohům. Maličko jsem zakolísal, což bez váhání napravily svaly v lýtkách a ve stehnech. Celá bezvadná konstrukce mého těla ožila, uvědomila si samu sebe a dostala se pod kontrolu. Ti nahoře, na plošině nade mnou, měli dokonalé šaty. Já jsem se pyšnil perfektním tělem.

Udržel jsem to, co vypadalo jako nějaký podnos.

Vyčkal jsem, až společnost sestoupí z balkonu, z něhož pán s prstenem pronesl svůj krátký monolog. Vyšustili odtamtud za decentních zvuků ušlechtilých tkanin, především vlečky, kterou si paní poponášela v ruce. K chřípí mi dolehla přirozená vůně parfémů lepších lidí, jež se tváří jako jejich vlastní tělesný odér.

Mořic se pustil do výkladu o antických božstvech, což Marie komentovala znevažující poznámkou o šprtství.

Když zmizeli za ohbím čerstvě založené stezky, podíval jsem se na svůj náklad. No ovšem. Obrovská mušle. Co jiného čekat po slovech o Neptunovi?

Seskočil jsem do okrouhlé nádržky dosud nenapuštěné vodou. Překročil jsem její obrubu, pohlédl vzhůru. Zvedala se tam

neuvěřitelná stěna, celá zvlněná a prolámaná, která ale pyšně držela pohromadě. Vypadala jako zkamenělý vodopád. Jako příboj postavený na hlavu – a ztuhlý. Teprve při bližším pohledu jsem poznal, že jde o dílo lidské ruky. Z té prapodivné skály totiž vyčníval balkon – právě odtamtud Mořic pronášel svůj projev.

Jako by nad zábradlím dosud visel stín ruky s prstenem.

Otočil jsem se a zamířil tam, kde zářila stezka.

Než jsem na ni vstoupil, něco mě přimělo ohlédnout se. Nad nenapuštěnou nádržkou, pod tou velkolepou skalní stěnou zůstala stát socha svalnatého muže s obrovskou mušlí nad hlavou.

* * *

Májové slunce se mi usadilo ve vlasech. Teprve teď cítím, jak je mám husté. Stejně jako vousy, které objevím, když se dotknu brady. A pak se rozhlédnu a strnu.

Svahy kolem sebe jsem dosud vnímal jen jako kulisu. Teď mě zaujme, jak úhledně se zvedají a sklánějí, jak se kudrnatí hlavičkami ušlechtilých dřevin. Na vyvýšenině přede mnou se zvedá novostavba vily, i ta mi cosi připomene tak důrazně, až mi to vyrazí dech. Kolem čela mi zavane horký, středozemní vzduch. Ach, ano. Tam na kopečku nestojí nic jiného než antický chrám a kolem se vlní krajina utěšená tak, až se srdce svírá; krajina, která nemůže být ničím jiným než domovem bohů…

„Fuj, to jsem se lekl."

„Hergothiml, co je to za pošuka?"

„Nebude von to, Kadle, tendlencten sportsman?"

S nedůvěrou na mě hledí dva mužové v plandavých kaťatech a v nepříliš čistých košilích s vyhrnutými rukávy. Přes rameno mají přehozeno zahradnické náčiní. Mohli by to být sluhové bohů! Kéž by!

To by ovšem nesměli dýmat z inštrumentů na dlouhých troubelích, které jim visí ze rtů. A to by také nemohli mluvit tak ne-

uctivě. O mně! O bozích! Nic nepomáhá, že kinklající se fajfky činí jejich řeč poněkud nezřetelnou.

„No však víš, ty blázni, co si tužej tělo."

„Se na něj koukni, dyť je polonahej. To by měl takovej ten sportovní vobleček. Chlape, co tady chceš?"

Dobrá otázka. Hlavou mi proběhne několik myšlenek. Moc jich není, vzhledem k tomu, že jsem se teprve před okamžikem zrodil. Jedna v nich ale utkvěla. Já přece vím, co chci dělat. Vím, komu chci pomoci a kdo mě k tomu povolal.

„Pomoci panu Mořicovi."

Chlapíci ucouvnou, zastrašeni zřejmě mým zvučným projevem, který jsem tak trochu odkoukal od svého pána.

„Ty seš taky zahradnickej, jako my?"

Ploužit se po brázdách, ach, to je úděl, jímž bohové potrestali nevděčné lidstvo. To určitě *není* pro mě. Prohlížím si ruce, jako by mi mohly dát odpověď.

„No, pracky má jak lopaty," zhodnotí mě jeden z mužů zadumaně.

„Že von to bude jeden z těch barabů, co fachaj dole na tunelu. Ty Taliáni běhaj taky polonahý. To musíš tam, ke svejm, mladej."

„Že ale tak pěkně švadroní po našem?" podivuje se ten, který dosud hodnotil mé ruce. Poprvé se dozvím o něčem tak absurdním, jako jsou jazyky.

Propuštěn hráběmi, motykami a fajfkami scházím dolů a znovu si užívám ten pohled. Údolí na druhé straně měkce stoupá ke zvlněnému prostoru. Je to ráj, beze stop lidské přítomnosti. Až na ty dva pazdery.

A pak je uvidím. Ty zástupy vzdělávající líchu… ne: ty mistry práce, kteří mi okamžitě připomenou Hefaista, kovářského boha. Neboť tam dole se požehnaná rajská krajina mění v bitevní pole. Polonahé zástupy se tam rvou – s kopcem, do nějž se zakusuje tunel.

„Přicházím pomoci panu Mořicovi," oznámím čile prvním zpocencům, kteří mi připomenou někdejší atlety na stadionech.

Akorát že je hyzdí ty civilní hadry. Ošoupané kalhoty přidržované na hubených bocích páskem, zaprášené kožené botky na nohou. Jejich čela také neplanou ušlechtilým odleskem olympijského ohně.

„Že by nový koště?“ prohodí jeden pohrdavě.

„Na úklid se necítím,“ odtuším vážně, a to už mě kdosi klepne do ramene, nepříliš uctivě, ale s plnou váhou autority.

„Dobrej den, pane polír,“ zdraví ho dělníci uctivě.

„Tak co umíš?“ zeptá se mě ten muž.

„Já?“ Opět vrhnu pátravý pohled na své ruce. A pak si vzpomenu… na živly, které jsem vždy dokázal ovládnout – právě na ty, jimž je zavázaný i pan Mořic.

„Já umím s vodou. A s kamenem.“

„Výborně. Kameníky právě potřebujeme. Začali jsme už vyzdívat tunel. A voda nám dělá těžkou hlavu, jako při těchhle stavbách vždycky.“

Vykročím tam, kde zástupy skloněné v dělné práci houstnou. Ani nevím jak a stojím nad pískovcovým blokem. V rukou mám dláto a kladivo. A před sebou úkol – vytvořit další kvádr, který zapadne do klenby vznikajícího vinohradského tunelu. Nasadím dláto, udeřím a ucítím, jak mě hmota poslechne a podřídí se mé vůli.

„Co jsi zač?“ zeptá se mě vedlejší kameník, který s nevírou sleduje, jak se mi pod rukama rodí kvádr, jako by se nořil z vln.

„Pracuju pro pana Mořice,“ použiji osvědčenou odpověď, která až dosud stačila. Příjmení není zapotřebí.

„Jó, pan Mořic. Pro toho makáme všichni. Však je společníkem ve firmě pana Lanny, co staví tohle dílo. A ještě navíc, všechna hlína, co se tady vykutá, se vozí tam k němu. Nahoru.“

Vyšlu k parťákovi dlouhé, hutné mlčení. A vysvětlení přijde jako kvádr vyzdvižený z vln.

„Na ten jeho bláznivej letohrádek, co si tam staví.“

„Vždyť je to stavba vpravdě božská!“ Neudržím se a schytám udivený pohled. Dláto s kladivem se odmlčí.

„Snad jsem tak moc neřek. Jó, božský to tam bude, náramně fajnový. Jenže všecko božský je vydřený z vobyčejnejch lidí."

Zvažuji, nakolik jsem i já obyčejný člověk. To sousloví ve mně nic nevyvolává. Konverzace mi zjevně zatím moc nejde. Vrátím se radši ke kameni. Tomu rozumím.

Tak jsem se stal dělníkem na stavbě dráhy z Prahy do Vídně, která právě pod vilou Mořice Gröbeho musela tunelem – tehdejší terminologií „průkopem" – zdolat vinohradský hřbet. Dílo to bylo obtížné, muselo zmoci nejen odpor hlíny, ale také majitelů pozemků nahoře. Muselo se odborně argumentovat, že stavba neporuší statiku budoucích domů v místech, kam se město rychle rozrůstalo. A že nenaruší ani prameny na těch pozemcích vyvěrající. Inu, k tomu právě sloužily kvádry, které vycházely z mých rukou. Bezpečně klenuly strop tunelu, přes nějž se nesměla dostat ani kapka. A to byl můj úkol, jakmile páni políři poznali, co všechno dokážu. Zanedlouho jsem se stal jedním z fachmanů, kteří v tunelu klenuli to skvělé, umělé nebe.

* * *

Ach, železná dráha! Brzy jsem dokázal pochopit její vskutku božskou povahu. Už se nejevila jako shluk umouněných otroků kutajících zeminu, kteří se občerstvují vdechováním výparů tabákové byliny. Ne. Už jsem ji nazřel, vstřebal – a užasl.

Pražec za pražcem, kolejnici za kolejnicí se dráha plazila krajinou, kterou si upravovala podle svého. Aby se po ní vbrzku rozlétly železné vozy, podobně jako se řítí vzduchem Hermés, okřídlený posel bohů. Snad o něco pomaleji, ale stejně nadlidsky.

A součástí dráhy byl i vinohradský tunel, na jehož výstavbě jsem se tužil.

To všechno ovšem souviselo s panem Mořicem. Fůry vytěžené zeminy totiž mířily vzhůru, do vinohradských svahů, aby pomohly srovnat terén pro ráj pana Gröbeho. A mělo těch fůr být celých šedesát tisíc.

Výstavba železnice měla souviset s panem Mořicem ještě víc, než jsem tušil. A to mým prostřednictvím. Mé fachmanství, s nímž jsem umísťoval pískovcové kvádry do stropu tunelu a bránil vzdorné vodě, aby měnila směr, nezůstalo nepovšimnuto. Jednoho dne jsem proto vystoupal zpátky do svahu Grébovky. To už jsem měl na sobě ošuntělé dělnické oblečení. Na hlavě čepici se zpřelámaným štítkem. Bez fajfky na dlouhé troubeli jsem se ale obešel – mé svaly fungovaly bezchybně a nepotřeboval jsem jejich bolest zahánět tím podivným kadidlem, které, ach, nesloužilo jako obětina žádným bohům.

Stanul jsem před Mořicem Gröbem na vznosné plošině umně zvednuté nad svah. Nad námi se zvedala ještě nedostavěná vila. Rajský výhled do Nuselského údolí volal o naši pozornost. Dal bych přednost tomu, sejít se před jeskyní, před balustrádou a před nádržkou – právě na místě, které nás svedlo dohromady –, ale to mi nebylo dopřáno.

Žmoulal jsem čepici v rukou, protože právě tak mě to naučili parťáci ze stavby.

Před šéfem je třeba se pokořit.

Nedělalo mi to potíže. Je řád bohů a je řád světa. Od nejvyššího se vše sklání k nejnižšímu – a naopak.

„Jako bych vás odněkud znal," zasnil se pan Mořic, když mě uviděl. Pokrčil jsem rameny a ulevilo se mi, že nestojíme před jeskyní. „Doporučili mi vás. Co všechno umíte?"

„Dělám s kamenem. Zastavuju vodu. Taky bych ji ale dokázal spustit," vykládal jsem před jeho pozornýma očima. Cožpak jsem věděl, čeho všeho jsem schopen? Krok za krokem jsem se to sám dozvídal.

„To je všechno?" Nezaznělo to nedůvěřivě, avšak zkoumavě. A pak jsem si na to vzpomněl. Na tu zvláštní tíhu, kterou jsem držel nad hlavou. Tam, před jeskyní.

„Dovedu pracovat s mušlemi."

Na tváři pana Gröbeho se objevil onen zasněný výraz, s nímž se tenkrát na balustrádě doprošoval o přízeň bohů.

„No jistě. Však jsem si to říkal, podle vašeho zevnějšku. Ty vlasy! Takže vy jste štukatér?“

Důvěra v jeho hlase mě vedla, abych přikývl.

„Skvěle. Víte, vytvářím tady svět, který je samozřejmě umělý…,“ zarazil se a netrpělivě hledal vhodné slovo.

„Já ten váš svět zbožňuju,“ neudržel jsem se. Vlasatý dělník se rozplýval před nejvyšším panem šéfem, tak to asi muselo vypadat. Nepůsobilo to ale jako nízké pochlebování, k němuž se parťáci často uchylovali. Tím jsem si byl jistý. Mluvil jsem totiž zcela upřímně.

„… ale bude vypadat jako opravdový,“ dokončil pan Mořic.

„Jistěže!“ zvolal jsem. „*Bude* opravdový.“

„Opravdový – a božský,“ zálibně doplnil pan Mořic.

„To vám mohu zaručit,“ doložil jsem a právě tak začalo ono zvláštní přátelstvím s tím velkým mužem, vizionářem a praktikem zároveň.

„Zkrotíme zemi,“ prohlásil. Jako na potvrzení jeho slov se ozvalo zafrkání koní, kteří vlekli vzhůru dvacátou tisící pětistou padesátou sedmou fůru. „Přimějeme kámen, aby se choval tak, jak chceme.“ Zdálky se ozvala dláta kameníků. „Osedláme si vodu,“ dodal a ve mně se rozehrály všechny svaly, jako bych zvedl nad hlavu svou mušli. „A povětří nám bude božsky přát,“ skoro zazpíval. Kolem čel nám proudil lahodný, vlahý vzduch, jaký je k mání jen tady, na Královských Vinohradech, a ještě přesněji zde, v ráji zvaném Grébovka.

„Na kterém úseku pracujete, příteli?“ Do božského jitra vpadl přesný obchodnický tón.

„Ražba a klenba,“ pronesl jsem ony přesné termíny.

„Zeminu potřebujeme,“ odvětil pan Mořic a samotný tunel velkoryse opomněl. „Dokončete své úkoly a pak se vraťte. Budu na vás čekat. A pak…“

Srdce mi zalilo radostné vědomí, že tento muž dovede plánovat, podřazovat méně důležité důležitějšímu, a zároveň mě u něj bodlo podezření, jestli to nezvládá o něco lépe než bohové.

Ti se často nechávají strhnout k poněkud překotným, neřízeným výronům aktivity.

„… pak se dáme společně do díla."

Tak to řekl. My dva! Byl jsem mu upsán, byl jsem mu zavázán, byl jsem jeho… člověk? Štukatér dozajista. A pan Gröbe mi jemným posunkem naznačil, abych popošel ke kraji plošiny, ohraničené dosud jen provizorním šalováním. Velebně nechal prsty proběhnout po měkké linii kopečků nad Nuselským údolím. Myslím, že jsme to uslyšeli oba dva. Jemné šustění božských křídel, jaké bezpochyby vydávala inspirace sama, za doprovodu múz.

Zdola se ozvalo mlácení do kusu kolejnice, které označovalo polední přestávku. Pan Mořic sebou podnikatelsky trhl. Když přestávka začíná, znamená to také, že vbrzku skončí. Přátelsky mi poklepal na rameno. A já jsem tušil, jak ve mně kypí síla jako voda v pořádně natlakovaném potrubí. Ta voda, která dokáže pohnout lopatkami turbín úplně stejně jako krev chlopněmi, nebo ještě líp.

Netrvalo dlouho a spatřil jsem boží světlo, když jsme prokopali tunel na druhou stranu vinohradského kopce. Za mnou se ozývalo nespokojené reptání ostatních dělníků, že se zbytečně tumluju, ale já si toho nevšímal. Stejně jako rituálního žehrání na adresu pana Gröbeho. Že je prý moc dře, aby si mohl postavit ten svůj „baráček". Nu ano, všichni jsme napínali paže ke zdaru božského díla, no ne? Zvykl jsem si ty prazvláštní řeči nevnímat, stejně jako obviňování pana Mořice z toho, že je „Němčour". Co to mělo znamenat? Snad že je němý? Mluvil přece zcela plynně. Ještě jedna výhrada zaznívala často. Že je to prý „žiďák". To už jsem vůbec nevěděl, co to má být.

* * *

Kámen. Voda. Ocel. To byly živly, které jsem dokázal zkrotit. Tím ale seznam nekončil.

Uvědomil jsem si to, když jsem při stavbě tunelu uslyšel reptání. Ozývalo se nejdřív jednotlivě – jako rány, když se podbíjí

štěrk pod pražce –, až se spojilo do souvislého lomozu. Obvykle v půli týdne, když jedna výplata už byla ta tam a do další bylo ještě daleko.

„Sdírají nás z kůže." Kdože? Inu, firma Lanna, stavitelka železnice… a pan Mořic jako její společník. A dál padala ta opovržlivá přízviska, se kterými jsem nevěděl, co si počít. Němčour? Tím jsem zajisté nebyl. Čech? To nejspíš také ne.

Stál jsem na lešení a poslouchal, jak se dole zvedá příboj slov, zlostných nadávek, melancholických, sebelítostivých postěžování… příliv plný lenivé, temné síly.

To byl další živel, po vodě, jež se vsákla do malty, po kameni, v němž ztuhla země, a po oceli, v níž strnul oheň.

Znehybněl jsem s nástroji v rukou. Nedokázal jsem je přiložit ke klenbě. Ovládla mě touha pokusit se zkrotit ten živel, který se pode mnou vzmáhal. Složil jsem nástroje na lešení a v prázdných rukou jako by se mi objevila obrovská mušle. Přiložil jsem si ji k ústům, zadul a ty vlny dole se zvedly.

„Nenecháme si to líbit!" „Jaký maj platy páni a jaký dělňas?" „Nestrpíme, aby si z našich mozolů někdo vystavěl palác!"

Dul jsem do mušle a s rozkoší sledoval, jak se vlna zvedá. Majzlíky, dláta a sochory třískaly do materiálu s nevšední energií. Zuřivost tříštila kameny a rozbíjela trámy. Ten požehnaný, nádherný vztek, který se jen jen obrátit proti lidem. Kdeže pan Lanna. Ten působil ve své kanceláři v centru města, případně odpočíval ve své vile v Dejvicích. Pan Mořic. Ten byl po ruce.

Ve chvíli, kdy vlny hrozily zaplavit celý tunel a smést všechno lešení jako jarní povodeň, která strhává mosty a nikdo jí nedokáže zabránit, jsem znovu přiložil mušli k ústům. Dul jsem mírněji a mírněji, až se hlasy ztišily. Nakonec zavládl zas jen mírumilovný cinkot nástrojů pracujících na společném díle.

Snažil jsem se uklidnit svou rozbouřenou krev, protože jsem pochopil, co všechno ovládám – kromě kamení, vody a mušlí.

Tunel byl konečně kompletně zaklenut, i bez dělnických bouří. Kolejnice se rozběhly do obou stran jako pomyslné dráhy pro Herma, posla bohů, či snad pro Merkura, boha obchodu. A já jsem znovu vystoupal k rostoucí stavbě vily a k pokračující stavbě jeskyně s kypící umělou skálou.

Právě tam se se mnou pan Gröbe setkal. Ne, nemohla to být náhoda. Jinak by se tak nevpíjel do mých rysů.

„Slyšel jsem na vás samou chválu," řekl vlídně. Pozorné oči pod vysokým čelem mě studovaly jak stavební plán, pleš se leskla jak dokončená kupole na velestavbě chrámu. Prsten na prstu vlídně přizvukoval svým leskem. „Jak se vlastně jmenujete?"

„Říkají mi Taliján." Tak jsem obstál na stavbě a tak to bylo nejjednodušší. Právě pod tím přízviskem mi polír každý týden vyplácel mzdu.

„Chápu, že pocházíte z Itálie, ale…"

„Vlastně z Řecka."

„Výborně. Obě jsou to země požehnané bohy."

Srdce se mi divoce rozbušilo ze slastného poznání, že přede mnou konečně stojí smrtelník, s nímž si rozumím. Obdivoval jsem bryskní inteligenci a vnímavý cit pana Mořice. Na tohoto pána by mušle rozpoutávající emoce neměla žádný vliv.

„A uměním!" povzdechl si pan Mořic slastně. „Jak se tedy vlastně jmenujete?" Uslyšel jsem v jeho hlase opatrný, zdrženlivý, obchodnický tón, který mě trochu zklamal. Cožpak si nedůvěřujeme?

„Vždyť už se známe, pane Gröbe, no ne?"

Oči pana Mořice se smekly k soše na soklu uprostřed nádržky, ale pak se vrátily ke mně.

„Potřebuji vědět, kdo pro mě pracuje."

Nechtěl jsem říci: Neptun. Znělo by to příliš troufale a způsobilo by to jen nedorozumění. Cosi jsem zahuhlal.

„Jakže? Thun, říkáte?"

V jazyce to být nemohlo. Mluvil jsem čistě oběma jazyky, které se tady používaly. Až po nějakém čase jsem si uvědomil, že pře-

cházím z němčiny do češtiny a zpět, aniž bych se musel snažit. S panem Mořicem jsem ovšem hovořil německy.

„Poseidon," vyzkoušel jsem jinou variantu.

„Posedloň?" usmál se pan Mořic a vzápětí obchodnicky zváženě. „Říkal jste, že pocházíte z Itálie, vlastně z Řecka."

„Ano, tam jsem se zrodil."

„Samozřejmě českým rodičům, snad muzikantům, protože co Čech, to muzikant," utvrzoval se pan Mořic v tom, co věděl, nebo co se domníval, že ví.

„Křestní jméno?"

Mezi bohy je pochopitelně křestní jméno nesmysl, protože mívají jen jedno jediné. Na mytologii ovšem nebyl čas.

„Josef," řekl jsem to nejčastější jméno, které jsem na stavbě slýchal.

„Josef Posedloň!" představil mě pan Gröbe a náznakem se uklonil. „Co myslíte," spustil vzápětí dychtivým tónem, „co by se tady v zahradě dalo ještě zřídit, aby se stala pravým rájem?" Polichocen jsem zvedl hlavu a rozhlédl se po jímavých úbočích. A pan Mořic doložil: „Pravým domovem bohů."

„Ten chrám by měl být větší," ukázal jsem bez rozmýšlení na vilu na vrcholu kopce. „A jeskyně hlubší," pokynul jsem za sebe. Pan Mořic přikývl a vzápětí se rozvášnil nad plány, které přede mnou začal črtat. Uvědomil jsem si, že jeho znalost antické mytologie je jenom povrchní. O to víc na ní lpěl, zmiňoval jména bohů, kteří s jeho záměry nesouviseli, zcela po způsobu smrtelníků, již zaměňují vůli bohů za svou. V mytologii pan Mořic příliš vzdělaný nebyl, ale zápal, ten se mu upřít nedal. A já to nadšení snadno dokázal sdílet.

Brzy jsme společně ustanovili, že rozestavěná vila bude strže-na a na jejím místě vystavěna nová, větší a působivější.

A tam nahoře, na vrcholu umělé skály nad nádržkou, vznikne něco podobného. Jasný symbol. Vítězný oblouk.

* * *

Ovšem, stavbu navrhovali profesionálové. Mořic Gröbe byl stavebník a zapotřebí bylo ještě architektů, tedy Viktora Antonína Barvitia a Josefa Schulze. A já byl štukatér, pán tvarů a barev, mistr iluzí a kouzelník, z jehož rukou se rodila realita.

Antonín Viktor Barvitius! Josef Schulz! Oba pánové měli mohutné kníry nakroucené jako rohy mytického býka, soustředěný pohled za drátěnými brejličkami, který byl zvyklý číst podrobné plány a přitom hledět do vizionářské budoucnosti, takže někomu mohl připadat chladný. Ale především… tak především oba pánové absolvovali několikaleté pobyty v Itálii, kde se seznámili s tamním architektonickým a historickým bohatstvím. Může to znít jako tlachy nějakého kunsthistorika, ale oni vskutku nasáli italské slunce a přijali za svůj ten nejmodernější stavební styl, totiž neorenesanci. Kráčela ve stopách renesance a ta zase, jak víme, nakračovala ve šlépějích antiky. A jsme doma!

Pan Mořic tedy navrhoval, kde co bude – lépe řečeno říkal zhruba cosi ve stylu: „Tamhle by mělo být ještě něco…“ A pánové jeho představy odívali do vzdušných, nicméně minuciózních plánů. S tím, že pak jsem přišel na řadu já.

Zajišťoval jsem výsadbu ušlechtilých dřevin a křovin. A když se panu Mořicovi zdálo, že se zahrada zaplňuje stromy příliš pomalu, zorganizoval jsem zasazování již vzrostlých exemplářů.

Vymyslel jsem vylévání betonových pařezů v ohbí stezek, jejichž kořeny nevtíravě tvořily stupně schodišť.

Řídil jsem i výstavbu umělých jeskyní, vyzdívaných kvalitními cihlami, propojovaných cementovou maltou a pokrývaných též cementem. Vznikl tak povrch věrně napodobující skaliska. Ovšem oproti sádrovým štukaturám neuvěřitelně trvanlivý.

A pan Mořic na mě dal. Stačilo mu pošeptat slovo, naznačit… Brzy jsem si všiml, jak nahlíží do plánů. S jistou nedůvěrou. Nebyl zvědavý na odbornické řeči. Chtěl prostě ráj na zemi, teď hned.

A přesně to jsem chtěl i já.

„Myslíte, pane Posedloň?“ zeptal se mě vždycky pan Mořic, já jsem krátce přisvědčil a bylo hotovo.

Takže vítězný oblouk na vrchol umělého skalního města jsme si prosadili.

Pod rozrůstajícím se areálem jeskyněk a skalisek probíhala další setkání s paní Marií a mladým panem Alexandrem (za stálé nepřítomnosti slečny Klotyldy, snící zřejmě u jezírka, vybudovaného na její přání o něco dál). Rozsáhlá vila byla stále ještě nehotová, kdežto v okolí umělé jeskyně neboli grotty jsme pobývali s panem Mořicem nejčastěji.

„Pohleď, drahá, na ten vítězný oblouk!“ vybízel pan Mořic choť a prsten se mu na prstu pyšně leskl.

„Vypadá to jako ruina,“ prohodila ledově půvabná hlava na sešněrovaném krku.

„Umělé trosky jsou součástí romantické krajinné architektury,“ využil jsem toho, čemu jsem se přiučil od pánů Barvitia a Schulze.

„Jako zřícený most,“ dotvrdila paní Marie.

„Nestraš, drahá,“ povzdechl si stavebník železničních mostů z firmy Lanna. Pohlédl na mě a já jsem pokynul vzhůru, odkud se valilo požehnané sluneční světlo, aby zaplavilo svahy nuselské kotliny. Povídali jsme si přece o tom, co by mohlo na paní Marii zapůsobit. Tak důvěrní jsme byli. „Představ si, jak tady budeme snídat! Grotta je situována tak, aby byla vystavena rannímu a dopolednímu slunci. Budeme jako ve Středomoří!“

„Čechy žádné moře nemají,“ poznamenala paní Marie. Byla v tom nevyřčená výčitka.

„Vydáme se k němu, přísahám…“

„To slibuješ pořád.“

„… hned co mi to pracovní závazky umožní. Představ si, jak to bude vypadat tady. Slunce pere do kamene a rozžíhá skaliska i naši pleť. Jsme tu spolu, jen my dva…,“ pan Mořic se odchýlil od scénáře, vlekl za sebou paní Marii do nějakého dávného dobrodružství, které se týkalo pouze jich dvou. Výraz paní Marie změkl.

„Jsi fantasta,“ pronesla o něco vlídněji. „Tehdy bylo skutečně horko.“

„Půjdeme, papá?“ Bože, jak ty děti rostou! Z mladého pána byl skutečný mladý pán – skoro mladý muž, s kloboukem na hlavě a prvním chmýřím pod nosem.

„Jen se podívej, Alexandře!“ ukázal pan Mořic vzhůru. „Prohlédl sis už všechna ta zákoutí? Tady by se hrálo na schovávanou nebo na loupežníky…“

„Nejsem už žádný špunt.“

„Tak si představ romantické dostaveníčko s nějakou krasotinkou!“

„Mořici!“

„Zajisté, drahá, park zůstane naším soukromým majetkem, nikdo cizí do něj nebude mít přístup.“

„Jako že bych si sem vzal slečnu, papá?“

„Alexandře!“

„Představte si rodinnou snídani, vy dva,“ vyzval je pan Mořic a jeho hlas nabral pevný, obchodnický tón. Majetnicky položil ruce na balustrádu. „A pak rodinný oběd, na který samozřejmě sezveme hosty z nejvyšší společnosti. A budou žasnout, Marie, protože takovou vilu v Praze nikdo nemá.“ A byla to pravda. Budované vile nemohla konkurovat Lannova vila v Bubenči, snad leda kostel sv. Václava na Smíchově a nádraží Františka Josefa, vše postaveno podle Barvitiových projektů. Slova pana Mořice dotvrzoval jeho monogram, ozdobně vsazený do podlahy terasy.

Paní Marie ještě víc zjihla. Ani toto nebylo v dohodnutém scénáři, ale musel jsem panu Mořicovi přiznat, že ví, jak na to.

„A ty si sem budeš moci přizvat spolužáky z lycea, Alexandře, samozřejmě…“

„Pokud budou z dobrých rodin,“ podotkla paní Marie.

„U piaristů jsou výhradně žáci z dobrých rodin,“ hladce odrazil pan Mořic očekávanou námitku. Manželská konverzace se už ubírala po spolehlivých kolejích, vytyčených, vystavěných a vyzkoušených stejně důkladně jako železniční dráha budovaná firmou Lanna.

„Aby nás to tady jednou nezruinovalo," povzdechla si ještě paní Marie a takřka násilně zahnala spokojený úsměv, který se jí dral na rty.

„Železniční doprava je odvětvím budoucnosti," spustil pan Mořic, jak to měl nacvičeno z obchodních jednání, „rozšíří lidské možnosti způsobem, který býval kdysi vyhrazen pouze bohům."

„Jen aby."

„A zisky také."

„Kdyby se tu aspoň daly hrát kuželky," rozmrzele podotkl mladý pán, avšak s jistým očekáváním v hlase, jak jsem si dobře povšiml. „Kloty má tu svou louži, ale co já?"

„V plánu je již lukostřelecký pavilon," spokojeně odpověděl pan Mořic. „Že bychom k němu přistavěli kuželkářské křídlo?"

„Samozřejmě, pane šéf," řekl jsem přesně to, co se ode mě čekalo.

„Já myslím, že se k nám všichni jenom pohrnou," shrnul pan Mořic spokojeně a odvedl rodinu ke staveništi vily. V nejkratší možné době se opět vrátil. Společně jsme si prošli úzká schodiště, zákruty, zákoutí a jeskyňky skalního areálu.

„Člověk si tu připadá jako na dně moře, viďte, Josefe?"

A já jsem potěšeně přisvědčil.

Rozuměli jsme si.

* * *

„Bohuslav Schnirch je autorem našeho Neptuna," ozval se hlas, v němž zaznívalo omámení tím sochařským výkonem, ovšem další řeči pana Mořice o božské povaze toho díla jsem už neposlouchal. Stál přede mnou dobře stavěný chlapík s mladistvým plnovousem a zvláštně citlivýma, jakoby bezbrannýma očima. S úsměvem si mě prohlížel.

Nestává se mi to – koneckonců co by mě také mezi lidmi mohlo přivést do rozpaků –, ale sklonil jsem oči k zemi.

A vzápětí mi sochařova upracovaná ruka s mozoly, která se zvláštně vyjímala v rukávu kvalitního obleku s bezvadnou manžetou, stiskla prsty.

„Jaká výrazná tvář, pane… pane? Už jste někdy stál modelem?“

Vysmíval se mi, nebo mě nepoznával?

„Ne. Jsem spíše muž díla. Štukatér, dělník krajinné architektury a…“

„A můj nejlepší pomocník,“ dodal pan Mořic měkce. Znovu jsem na sobě ucítil ty oči, které, jak jsem dobře věděl, za chvíli přeskočí na sochu, jež stála za mnou. Setkali jsme se totiž před nádržkou se soklem, na němž se zvedala socha s mušlí a za ní přeludná opona umělých skalisek. Právě sem si pan Mořic pozval pana Schnircha, aby s ním probral vnitřní výzdobu své vily.

„Ta podoba!“ zazněla neúprosně slova, kterých jsem se děsil.

„Cožpak měl váš Neptun skutečnou předlohu? Postál vám ten mořský bůh?“ ptal se pan Mořic a já jsem v jeho hlase neslyšel výsměch, ale naději, že nějak tak to vskutku bylo. Sám jsem očekával ortel, který prolomí mé inkognito. Nevěděl jsem, kam bych se z této božské zahrady poděl.

„Podle čeho vytvářítе své štuky?“ zeptal se mě naštěstí laskavě sochař Schnirch.

„Celá Grébovka je ukázkou jeho práce, pan Posedloň vymodeloval zdejší skaliska i různé stavební detaily v zahradách,“ pochválil mě pan Gröbe.

Pokrčil jsem rameny. „Nechávám se vést jakýmsi vnitřním hlasem,“ blábolil jsem, abych nemusel vysvětlovat, jak si vždy vzpomenu na moře, jež tady, v této středoevropské zemi pohříchu chybí. A žádné Klotyldino jezírko je nemůže nahradit.

„Právě!“ pochválil mě sochař. „A já nemůžu neobdivovat – pánové prominou –, jak se socha Neptuna podobá té mé vnitřní předloze.“

Pro jednou jsem v duchu blahořečil sebechvále umělců, s níž jsme jinak měli s panem Mořicem spíše potíže. Například když

jsem musel při stavbě vily prosazovat své názory. Jako že stavba musí být od ostatního terénu oddělena krytou chodbou kolem základů, která bude odvádět vlhkost a přivádět vzduch. Pan stavitel Barvitius z té představy, narušující dokonalost jeho výkresů, dostal málem psotník. Ta sebevzhlíživost umělců! Ne že by ji bohové neznali. Ti však mají být vždy na co pyšní. Spokojenost sochaře Schnircha se sebou samým mi nicméně zachránila kůži.

„A ty žabičky, to je roztomilé!“ Sochař sjel pohledem k obrubě nádržky, kde dřepěla čtyři zvířátka. Dvě žáby a dvě želvy. Samozřejmě že ho přilákaly nejdřív žáby. Lidské reakce jsou tak předvídatelné. Želvy lidem připadají příliš… obrněné? Sošné? Opatřené krunýřem, který připomíná nálevkovitou mušli, jenže otočenou vzhůru nohama?

„Ty taky vytvořil tady Josef,“ pyšně pronesl pan Gröbe. Mlčky jsem se uklonil. Nepochlubil jsem se, jak se mi urodily z cementu takřka po jediném doteku. V podstatě mi vyskočily z dlaní a teď tady věrně svíraly ve rtech trysky, ze kterých se vzedmou praménky vody, až se celý systém spustí. A největší vodotrysk se vzepne nad mušlí, kterou svírám nad hlavou.

„Přál bych si, aby i vnitřní výzdoba vily byla takto požehnaná,“ pronesl stavitel.

„Neptun nám dosvědčí, že bude!“ usmíval se pan Schnirch, až se mu rozzářil plnovous. „Musím pochopitelně pracovat na dalších zakázkách. Dokončuji teď trigy pro Národní divadlo…“

„Jedná se o tu českou scénu, na niž se demonstrativně sbíraly peníze, že?“

„… ale na vaši vilu nezapomenu. – Ano. Český národ si své vlastní divadlo zaslouží.“

„Jen aby nepřililo oleje do ohně svárů mezi Čechy a Němci, kteří společně obývají tuto zemi,“ zasmušil se pan Mořic.

„Jakýpak olej. Jakýpak oheň. Jedná se o přirozená práva! Postavení Čechů v rámci habsburské monarchie je hanebné, o to se snad nebudeme přít.“

„Já jsem se tady pokusil vytvořit ráj. A nijak nestojím o to, aby mi ho rozvrátil někdo zvenčí.“ Všichni jsme se mlčky podívali k měkké siluetě obzoru nad požehnanými svahy Nuselského údolí, které dosud nenesly žádné známky lidské malosti. „A to kvůli jakýmsi nesmyslným národnostním záležitostem. – Víte, co si uvědomíte, když jste jednou železniční stavitel?“

Pan Bohuslav Schnirch s úsměvem zavrtěl hlavou, pohladil si plnovous a já na něm poznal, že se děsí povrchních srovnání s uměním.

„Začnete uvažovat šířeji, už neberete v úvahu hranice – naopak, železná dráha je tu od toho, aby je překonávala. Národnost cestujících nás nezajímá. My svezeme každého. A k tomu, aby se svobodně cestovalo, potřebujeme prosperitu a klid.“

„Český národ nedosáhne prosperity bez svobody,“ pronesl pan Schnirch.

„Jen abyste se nemýlil. Probereme tedy plán výzdoby?“

„Ovšem,“ potemněl plnovous pana Schnircha, aby se pak postupně znovu rozžehl do uměleckého jasu. Doprovázel jsem oba pány, kteří maně opustili prostor s Neptunovou sochou, jako by na ně kladla nepříjemné nároky. Jako by se jich nepřeslechnutelně ptala: Co jste vy lidé zač? Proč musíte drobit své směšné síly těmi spory, které se s ohledem na zvířenu vzešlou ze své ruky, zdráhám nazvat žabomyšími? Jací Češi? A proč Němci? Co s tím mám já společného?

Nemusel jsem je poslouchat. Věděl jsem, že se při stavbě nechám vést vlastním vnuknutím. Ať si je, či není božské, prokázalo se dosud jako spolehlivé. „Doprovodíte pana Schnircha k bráně, Josefe?“ přerušil mě pan Mořic. Byly chvíle, kdy jsem byl jeho pomocníkem – a byly okamžiky, kdy jsem se stal jeho sluhou.

Urazili jsme sotva několik metrů, když se ke mně sochař pootočil.

„Co vy jste vlastně zač, pane Posedloni?“

„Inu, říkají mi Taliján.“

„Což pěkně sedí k vašim dramatickým rysům a uměleckému účesu. Ovšem Posedloň je české jméno. A česky hovoříte, jako když bičem mrská."

„Děkuji."

„Teď není čas na komplimenty! Pokud hovoříte česky, jste Čech. A náš národ potřebuje každou pevnou paži." Pan Schnirch zabočil k balustrádě ohraničující plošinu kolem vily a položil na ni ruku. Zahleděl se do Nuselského údolí, tentokrát z výše položeného bodu než byla jeskyně. „Český národ čeká velká budoucnost," zahovořil věštecky. „A Prahu rovněž. Očekávejme bouřlivý rozvoj této slovanské metropole, ať už si o tom pan Gröbe myslí, co chce. Každý musíme přiložit ruku k dílu. Silnou, zocelenou paži… Cvičíte, Josefe?" zeptal se mě vele-významně.

Znovu se natočil k údolí budoucnosti a strnul. Sošně se tyčil, pevněji než nejkvalitnější cihly pospojované nejlepším cementem. Byl tvrdší, než mohl být jakýkoli Neptun na soklu. A já jsem ucítil… něco podobného, jako když jsem poprvé uslyšel pana Gröbeho.

Krev se mi zmateně, horce rozběhla žilami. Srdce se zmáměně rozklopýtalo. Vánek mi připomněl jemnost mé pokožky.

„Tužím se na stavbě, pane Schnirchu."

„Na stavbě německého průmyslníka, přece jen. Já ovšem mluvím o jiném díle. Přijdete si zacvičit?"

A já jsem té jeho neúprosné sošnosti nemohl odolat. Měkkým hlasem jsem přisvědčil, že ano. Pan Schnirch zahlaholil, že nic jiného nečekal, naposledy mi blýskl plnovousem do očí a zdrtil mi prsty kamenným stiskem své ruky.

* * *

Ta budova stála v ulici, která se měla stát bulvárem, ale dosud byla rozestavěnou předměstskou spojnicí mezi centrem a periferií. Na průčelí jsem zahlédl záhadné nápisy. „Ni zisk, ni slávu!" Upřímně řečeno, toto zvolání se protivilo veškerému ponaučení

z antické mytologie. Ni zisk? Ni slávu? Tak co tedy? Druhé zvolání žádalo: „Tužme se!“

„Pěkná hesla, což?“ zablýskl se plnovous sochaře Schnircha. „Hotová třaskavina!“ dodal svým slovům jakýsi velebný odstín, jako by chtěl znovu zkamenět v sošné póze. Po těle se mi rozlilo zcela lidské mravenčení. Muž se světlým plnovousem ale ráznými kroky vstoupil do budovy a já ho následoval.

Vystoupali jsme po schodišti, vešli do vysokých dveří, prošli dalšími – a vzápětí se mě zmocnilo mámení. Ocitl jsem se v sálku mezi polosvlečenými muži. Bylo to, jako bych se vrátil na sokl uprostřed nádržky pod jeskyní. A jako by nás tam tentokrát bylo víc.

„Paže tuž – vlasti služ!“ zaslechli jsme nové heslo.

Připadal jsem si, jako bych potěžkal mušli zvednutou nad hlavu. Samozřejmě že jsem napínal svaly pro věc, s níž jsem se ztotožnil. A to bylo vybudování ráje pana Gröbeho. Ale vlast? Jaká vlast? Mohl jsem jich nabídnout několik, ale ta pravá byla právě tam, na smavých svazích Nuselského údolí.

„Nazdar!“ zvolal Schnirch hlasem bronzové sochy.

„Zdar!“ odpověděl mu nesecvičený, ale rázný sbor.

„Přivedl jsem bratra Josefa, který posílí naše řady,“ představil mě Schnirch a vzápětí jsem byl zahrnut mnohočetným zvoláním: „Nazdar!“ „Nazdar, bratře!“ Bylo zřejmé, co odpovědět.

Zhluboka jsem se nadechl, napjal hlasivky, sevřel hrudní svaly a vykřikl: „Zdar, bratři!“ A pak jsem ještě dodal to, co mi táhlo hlavou: „Paže tuž!“

„Vlasti služ!“ zaburácely hlasy, do nichž se vloudily potěšené úsměvy.

Už tehdy mi rozkaz „tuž“ zněl neskutečně staromilsky. Připomínal mi slovo „tužka“. A tu jsem vídal kmitat nad plány vily pana Mořice, kteroužto činnost jsem si dovedl představit daleko lépe než sloužení nějaké vlasti. *Paže tužka – vlasti služka*, zaveršoval jsem sám pro sebe.

„Kroj pro tebe nemáme, Josefe. Budeš muset cvičit v civilu.“

Až teď jsem si všiml, že se muži soukají do šedivých kalhot a rudých košil.

Vdechoval jsem to ovzduší plné pachu potu, zdravé vůně adrenalinu a odéru pevné pospolitosti. Rázem se mi tu zalíbilo. Uvědomil jsem si, že mnoho z přítomných má polodlouhé vlasy a bujné vousy zrovna jako já. Podobali jsme se smečce satyrů, družině polobohů, ne-li shromáždění ještě vyšších bytostí. Ovšem – cvičit?

Já nepotřeboval cvičit. Od počátku jsem znal všechno, bez čeho se neobejdu. Nebo jsem si to alespoň myslel.

A to do chvíle než mě Bohuslav Schnirch, už také v šedočerveném, uvedl do prostorného sálu. Postávalo tam náčiní, jehož smysl jsem nedokázal postihnout. Nástroje v řemeslnické dílně nepřipomínalo, instrumenty architekta také ne, ba ani to, co ve svém kontoáru potřebuje úředník. Byl jsem snad v komoře lékaře, kam jsem jakživ nevstoupil?

„Procvičíme se ve skoku!“ oznámil jakýsi výše postavený bratr.

A muži se začali rozbíhat, aby se rázně odráželi a létali vzduchem jako smrtelníci, kteří se marně pokoušejí napodobit bohy.

„Teď ty, bratře,“ pobídl mě kdosi.

Pousmál jsem se, popoběhl a poskočil. Vzdálenost, kterou jsem uletěl, nebyla marná. Ani jsem příliš nezaostal za těmi šedočervenými žabáky – skokany.

„Ale no tak, bratře!“ zahřměl hlas, v němž jsem poznal ten Schnirchův. „Ty do toho nevkládáš srdce! Představ si, že skáčeš pro vlast! Každým výskokem přiblížíš chvíli, kdy bude samostatnou!“

Posledním dvěma větám jsem nerozuměl, té předcházející ale ano. Srdce, to jsem přece měl a cítil. Zvlášť mezi těmi sošně se pohybujícími muži, kteří zvolna dávali na odiv své svaly a vůbec se hýbali velebně jako oživlé pomníky.

Představil jsem si všechno, co mi bylo drahé – tedy pana Mořice a jeho Grébovku –, a mocně jsem zabušil nohama o parkety při rozběhu.

Odrazil jsem se a na okamžik měl pocit, že mě bohové vybavili křídly. Proletěl jsem ladným obloukem vzduchem, dopadl

a pružně zapéroval. V bouři aplausu se ozvaly vysoké, vzrušené hlasy. Vzhlédl jsem. Na galerii nám tleskaly dámy. Zčervenal jsem, protože s něžným plemenem jsem měl dosud málo zkušeností.

Na rámě mi dopadla pevná ruka s mozoly, které v sobě nesly otisk kamene.

„Ano, je tady celý národ," řekl mi sochař Schnirch.

A já jsem mu náhle porozuměl. Zaposlouchal jsem se do své rozbušené krve, která mi stále dobíhala v žilách, jako by můj skok neskončil. Nesla v sobě napětí, energii a odvahu ostatních cvičenců. Byl jsem jedním z nich. Bohuslav Schnirch si mé zahloubání do sebe sama asi špatně vyložil. Jeho plnovous se výbojně zablýskl.

„Jsi přece Čech, Josefe?"

A já jsem věděl, jaká odpověď se žádá – štěpná, rázná a trvanlivá – jako heslo na průčelí budovy.

„Jako my všichni," vyrazil jsem ze sebe.

„Bravo!" „Výtečně!" „Nazdar!" ozvaly se obdivné výkřiky, stejně jako při zdařilém sportovním výkonu. V sále se vůbec křičelo o sto šest. „Zdar!" zavolal jsem nazpátek a přivolal další „Nazdar!"

Bohuslav Schnirch se usmál a naklonil se ke mně: „Jsi náš člověk, Josefe. Však my jim ukážeme," a do té výhrůžné větičky zahrnul mnohé z těch, kteří se nacházeli mimo sokolovnu.

Začal jsem docházet na cvičení, což neuniklo pozornosti okolí. Až dosud jsem se pohyboval jen v Grébovce, nejlépe v přítomnosti pana Mořice. Člověk, který se kdykoli může stát sochou, nemá zvláštní potřeby. Netrvalo dlouho a pan Mořic upozornil na naše vzájemné pouto, když mě starostlivě oslovil: „Už i vy patříte k těm romantikům, Josefe?"

„Chodím se tam jen protáhnout."

„Ale kdeže. Sám přece víte, oč jde. O sen, který nás všechny může přijít pěkně draho."

„Sny jsou sny," odpověděl jsem rozvážně.

„A někdy jsou to fantazie, jindy noční můry. Já také sním. Maluji si svůj zdejší ráj – kéž mi bohové dopřejí jeho dokončení.

Nijak netoužím po tom, aby mi to nacionalisté překazili svými fantasmagoriemi. Jen ať se drží zpátky. Ať si zůstanou, kde jsou. V rušných městských zdech. A ať celé to město zůstane tam, kde je teď." Do jeho hlasu se vkradla obava.

„Člověk přece musí někam patřit," řekl jsem, co zdůrazňovali sokolové.

„A vidíte," povzdechl si pan Mořic. „Já si myslím, že je nejlepší, když nepatří nikam."

„Nemůžete být ani ryba, ani rak," použil jsem české přísloví.

„Já se za žádnou vodní havěť nepovažuji," nechal se slyšet pan Mořic.

V tomto punktu jsme si nerozuměli.

* * *

„A proč tam mám jít s vámi?" zeptal jsem se nechápavě.

„Protože nepatříte k žádnému z těch… spolků," mrkl na mě pan Mořic a v hlase měl věcný obchodnický tón, který se tolik lišil od jeho znepokojených řečí o národní příslušnosti. Pokrčil jsem rameny.

Vyšli jsme z brány Grébovky a podle toho, jak si pan Mořic prohlížel domy za ní, jsem pochopil, že na procházky nejspíš nechodí. Kočár ho vždy rychle odvezl do kanceláře a pak rovnou zpátky. Kráčeli jsme kolem nových bloků činžovních domů, které střídala pole, jež na Vinohradech zbyla po někdejších usedlostech. Pan Mořic si prohlížel domy se zájmem stavebníka, s přimhouřenýma očima a nedbale hodnotícím výrazem. Obvykle sjel fasádu pohledem a pak potřásl hlavou. Rozuměl jsem mu. Ani jedna z těch staveb, byť byly postaveny v půvabném neorenesančním stylu a ozdobeny bohatou štukaturou, se nemohla rovnat vile nad Nuselským údolím.

Zato cíl naší cesty jsem nechápal ani trochu. Co vyvedlo pana Mořice z jeho ráje? Proč se ponořil do ulic Královských Vinohrad, které se pomalu, ale neúprosně blížily k jeho hájemství?

Nakonec jsme vyšli na velké náměstí a pan Mořic pokynul hlavou k jeho spodní straně. Dům s věžičkou, který se tam pyšně, patricijsky zvedal, nezhodnotil ze stavebního hlediska. Suše poznamenal, že se jedná o vinohradskou radnici, a já pochopil, že to je cíl našeho putování. Pan Mořic si popotáhl žaket, narovnal kravatu a prsten na prstu se mu odhodlaně zablýskl. Pevným krokem vyrazil nejkratší cestou k radnici a já mu sotva stačil.

Ještě nás ani nestačili uvést k panu starostovi, když se dveře jeho kanceláře rozlétly. „Jak to, že se ještě nezačalo?“ rozčiloval se starosta na úředníky. „Radní rozhodli o vydláždění dalších ulic včera. Teď už měly být práce v plném proudu, aby občané viděli, že to s naší představou moderních Vinohrad myslíme vážně. – Pane staviteli!“ Prudce se otočil k panu Mořicovi s rychlým úsměvem, zatímco poděšené úřednictvo rozjíždělo byrokratický stroj prostřednictvím rozčilených pokynů níže postaveným, aby se dlaždiči dali do díla.

„Račte!“ pronesl starosta Friedländer s nefalšovanou úctou, která kontrastovala s razancí, s níž před okamžikem péroval své podřízené.

Když jsme vstoupili do kanceláře, ozvaly se hlasy mluvící česky i německy. „Nazdar, bratře!“ překřičely české hlasy ty německé a já si uvědomil, že někteří z těch vousatých, vlasatých mužů plných energie chodí bezpochyby do Sokola. Pan Mořic překvapeně zamrkal, a to už se ho ujal starosta a odvedl ho ke křeslu stojícímu na čestném místě. Mně přistavili skromnější židli, prostou a jednoduchou – akorát tak vhodnou pro sportsmana.

„Pane staviteli!“ vyhrkl starosta s úctou a rychlostí muže, kterého čeká ještě několik důležitých jednání. „Velmi si ceníme toho, že jste svou čarokrásnou zahradu a vilu začal budovat právě v naší čtvrti.“

„Přírodní podmínky na mém svahu jsou zkrátka nejvhodnější,“ pokrčil pan Mořic rameny.

„A navíc," nenechal se odbýt starosta, „vaše přítomnost je obohacením pro naše obyvatele ještě z jiného hlediska. Díky vašim úctyhodným záměrům mají práci stovky lidí…"

„Včetně bratra Schnircha," podotkl jakýsi český hlas.

„Ano, podporujete Královské Vinohrady, a vlastně celou Prahu, a za to vám patří díky."

„Dělám to pro sebe," řekl pan Mořic opatrně.

„Nikoli, pro nás pro všechny! A proto jsme si vás pozvali, abychom vám vyjádřili své díky a zároveň nabídli další možnosti."

Pan Gröbe naklonil hlavu na stranu v pozorném gestu, nicméně nepromluvil. Rtuťovitý starosta přidal na tempu, jako by chtěl stihnout něco, co mu už uniká.

„I naše čtvrť má řadu velkolepých plánů. Stavbu kostela na našem ústředním náměstí…"

Pan Mořic přikývl.

„… a vybudování řady dalších reprezentativních staveb. Například Národního domu, taktéž na Purkyňově náměstí."

„Jakému národu bude sloužit?" zeptal se pan Mořic bryskně.

„Nám všem!" „Všem Vinohraďanům!" překřikovaly se hlasy mluvící sice německy, ale s českým přízvukem.

„Pochopitelně," zdůraznil starosta, „Královské Vinohrady vznikají jako česká čtvrť, takže Národní dům bude český. Vy sice pocházíte z Německa, ovšem kojíme se myšlenkou, že byste mohl podpořit stavbu, která ve výsledku posílí postavení Čechů, jež jim bezpochyby náleží."

Řada hlav cvičenců s ušlechtilými profily přisvědčila.

„Pánové," pronesl měkce pan Mořic. „Na rozkvětu Královských Vinohrad mi záleží, především v tom ohledu, aby zůstal zachován jejich dosavadní duch."

Všichni přikyvovali.

„Totiž aby nezmizely pásy volné přírody, které se dosud zachovaly, všechny ty vinice, pole, louky a parky."

„Veřejná zeleň leží na srdci nám všem," pronesl starosta, jenž znatelně ubral na tempu.

„Rád podpořím projekty, které posílí centrum Vinohrad a zároveň soustředí rozvoj na to správné místo. Tam. Co nejblíž Praze. A co nejdál od mé Grébovky."

Hlavy s ušlechtilými profily strnuly, jako by byly pouhými štukaturami na fasádě.

„Podpořím stavbu kostela, protože tomu jsem jako křesťan povinován. Myšlence Národního domu ale nakloněn nejsem. Posilování pouze jednoho z národů, které žijí v Českých zemích, nevyhnutelně povede k rivalitě s tím druhým národem."

„Ta rivalita tady stejně je," pronesl někdo, a starosta to nebyl.

„Děkuji vám, pánové, za váš čas," ukončil pan Mořic jednání poněkud spěšně. Ani energický pan starosta nestačil zareagovat.

„Národní dům stejně postavíme," poznamenal pochmurně kterýsi ze sokolů.

„V tom vám nemohu zabránit," usmál se pan Mořic. „Já se však budu nadále věnovat své Grébovce."

„Vinohrady budou české," zdůraznil kdosi další.

„V případě Grébovky mi jistě přiznáte právo, abych o ní rozhodl sám. Můj příslib podpory kostelu platí. Tím jsem povinován křesťanské obci – bez národnostního rozlišení."

Viděl jsem na pánech, jak je svrbí jazyky, zůstali ale mlčet. Starosta se vzpamatoval jako první a vyprovodil nás s přehnanými úklonami. Rozloučili se s námi pouze a jedině německy, slovo „nazdar" nepadlo a „bratře" už vůbec ne. Sotva se za námi zavřely dveře, v kanceláři vypukla tlumená bouře českých hlasů.

Kdybych byl použil svou mušli, byl bych mohl tu bouři ještě rozdmýchat… jenže já už jsem byl venku.

„Proč jste mě tam vzal?"

„Jako svědka. Jako pomocníka. Jako ochránce," nabízel pan Mořic varianty a já viděl, že si vymýšlí. „A jako spřízněnou duši," řekl konečně, co měl na srdci. „Vy s vaším cizokrajným původem přece musíte chápat, co si o tom všem myslím."

Znovu jsme si rozuměli.

* * *

A já jsem zároveň začal rozumět tomu, co si o tom všem myslí druzí. Stačilo se zaposlouchat do hlaholu sokolských hlasů v šatnách i do mrmlání dělníků, kteří fachali v Grébovce.

Královské Vinohrady! Měly se stát příkladnou čtvrtí, jakýmsi zázračným novým městem, a předstihnout záměr, který měl slovutný Karel IV. s Novým Městem pražským.

Někdejší císař Říše římské a český král – amatérští historikové v šatnách zmiňovali oba dva ty tituly, jako by jeden podepíral druhý – rozvrhl tu čtvrť podle půdorysu Jeruzaléma. A zároveň jako vzorové město své doby. Bylo soustředěno kolem tří hlavních náměstí – Dobytčího trhu, Koňského trhu a Senovážného náměstí. Domy měly dostatečně hluboké trakty, aby se do nich dalo umístit zázemí živností. Ulice byly proponovány natolik široké a přímé, aby pojaly čilou dopravu. A obytné stavby měly být právě tak vysoké, aby se do nich obyvatelstvo pohodlně vešlo.

To bylo Nové Město. S kostelem Karla Velikého na Karlově, který se měl stát jeho duchovním centrem, nebo vzhledem umístění spíše vrcholem. Právě ten kostel, jenž nyní sousedil se zbrusu novým městem vznikajícím tam, kde za Karla IV. byly pouze vinice. Takové totiž bylo přání českého krále – že po obvodu hradeb se má pěstovat víno. Když vyjádřil své přání a nic se nedělo, zaútočil o deset let později dekretem, jenž založení vinic vlastníkům pozemků nařizoval.

Nuže, pod Grébovkou se ještě malý vinohrad z dob Karla IV. zachoval. Jako znamení. Královské Vinohrady měly totiž Nové Město předčit. Charakterizovaly je ještě širší, pravidelné ulice, přehršle veřejných budov a činžovní domy natolik prostorné a vzdušné, aby se v nich žilo na úrovni 19. století. Novému Městu přál jediný Bůh jako kdysi Jeruzalému. Zato Královské Vinohrady čerpaly z antiky, s populárním neorenesančním stylem, takže jim fandili bohové všichni!

A jaké měly být Královské Vinohrady, vzkvétající poté, co byly strženy městské hradby? Ty, které je oddělovaly od Nového Města? A na rozlehlých prolukách vznikly široké bulváry…

Královské Vinohrady měly být české. Samozřejmě.

Ne, Královské Vinohrady měly být německé. Ovšem.

Kdepak. Královské Vinohrady měly být…

„Co s námi bude, pane Josefe?“ zeptala se mě paní Marie. Její návštěva u jeskyně mě poněkud překvapila. Otřel jsem si ruce o halenu, ale ani ve svých rozpacích jsem si nemohl nepovšimnout, že paní Marie podržela svou ruku v mé o něco déle, než bych čekal. Prsty měla svěžím způsobem ledové. Udeřil do mě neviditelný blesk, klikatil se mi po páteři a nechal mi na zádech a bocích vyrašit studené krůpěje.

Připadal jsem si trochu jako poprvé mezi sokoly, ba daleko hůř.

To, jak měla paní Marie vztyčený krk – někdo by řekl strnulý a dělníci by řekli, že ho má „zašněrovanej jako botu“ –, mi náhle připadlo půvabné. Musel jsem tu krásnou ženu uklidnit. Dozajista se obávala národnostního vzepětí, právě jako její manžel.

„Grébovka se bezpochyby stane klenotem, který ocení všechno obyvatelstvo Královských Vinohrad,“ odpověděl jsem.

„Papouškujete Mořice,“ konstatovala zjevnou pravdu, nadechla se a pokračovala: „A to se mi vlastně právě hodí. Vy znáte manžela jako málokdo. Povězte mi, jaké jsou jeho plány?“

Rozhovořil jsem se o všech těch velkolepých úpravách terénu, o letních pavilonech, které se v zahradě zvedaly, i o postupující velestavbě vily. „Ta vyhlídka, milostivá,“ prodával jsem nadšení pana Mořice, nicméně v půvabných očích před sebou jsem viděl jen zraněný odstup.

„Děláme si se synem starosti,“ řekla krátce.

„Všechno bezchybně pokračuje,“ nabízel jsem nádheru Grébovky a kolem nás se chvěl teplý, božský vzduch plný příslibů.

„Jenže kam to povede?“ Znovu se do mě paní Marie pustila a její otázka byla znovu zoufale nejasná.